

1. Bijzonder partnerpensioen én partnerpensioen worden ingeperkt.

Het partnerpensioen, dat ontvangen wordt als de partner overlijdt, wordt in de pensioenwet geregeld. De periode waarover dit pensioen wordt berekend gaat over de voorhuwelijkse en huwelijkse periode. Wanneer de ex-partner overlijdt wordt ook via de pensioenwet een bijzonder partnerpensioen toegekend, wederom berekend over de voorhuwelijkse en huwelijkse periode.

De verdeling van het pensioen bij scheiding, zoals geregeld in de wet VPS, gaat over de huwelijkse periode.

De minister stelt voor om de periode waarover het bijzonder partnerpensioen berekend wordt gelijk te trekken aan de periode van het huwelijk, zoals in de wet VPS bij het delen van het pensioen. En om dan meteen in de Pensioenwet de periode waarover het partnerpensioen wordt berekend, te wijzigen.

Deze voorstellen zijn ingrijpende veranderingen. Het betekent dat als men nog gehuwd is en de partner overlijdt, behalve het verlies van de partner men ook nog een financiële achteruitgang moet verwerken. Dit kan bijvoorbeeld verhuizing en bijstand tot gevolg hebben. Bij de pensioenwet is het partnerpensioen juist ingesteld zodat achterblijvers niet in een financieel gat vallen.

2. Pensioenfondsen op risicobasis, onaanvaardbare gevolgen voor vrouwen.

Bij pensioenfondsen die op risicobasis werken wordt het overlijdensrisico van de pensioengerechtigde verzekerd. Dit betekent dat bij verandering van baan de tot dan toe de opgebouwde rechten op een partnerpensioen bij het overlijden van de partner of het recht op een bijzonder partnerpensioen van de ex-partner verloren gaan, ook ná pensionering. Bij een volgende baan begint de opbouw weer met nul.

Ook bij werkeloosheid en arbeidsongeschiktheid gaan opgebouwde rechten verloren, want er is geen verzekering meer. Bij een scheiding kan dan géén bijzonder nabestaandenpensioen verdeeld worden bij conversie en is er geen recht op bijzonder partnerpensioen bij overlijden van de ex-partner bij verevening.

De minister wil niet ingrijpen bij deze pensioenfondsen omdat het een inbreuk zou zijn op de onderhandelings- en contractvrijheid van sociale partners, pensioenfondsen en bedrijven. Wij vinden het zorgelijk dat de minister belangen van vrouwen onderschikt maakt aan die van pensioenfondsen.

Tijdens het huwelijk wordt 20 procent van het gezinsinkomen opzij gezet voor het pensioen, waaraan vrouwen voor de helft aan hebben bijgedragen. Een klein gedeelte van de inleg wordt bij deze pensioenfondsen besteed aan de verzekering van het (bijzonder) partnerpensioen voor het geval de (ex-)partner overlijdt. Zo'n verzekeringspremie kan bij een scheiding niet verdeeld worden. Hierdoor ontvangen vrouwen bij een scheiding minder pensioen vanwege het beleid van de pensioenuitvoerder. Het financiële voordeel voor bedrijven, pensioenfondsen, de schatkist en mannen zit erin omdat een verzekeringspremie goedkoper is dan geld reserveren voor een (bijzonder) partnerpensioen.

Deze pensioenfondsen moeten ons inziens wettelijk verplicht worden om hier een mouw aan te passen. Bijvoorbeeld door een verzekering af te sluiten die uitkeert bij een scheiding of om kapitaal te reserveren, zodat vrouwen niet met lege handen achterblijven door het beleid van het pensioenfonds. Deze uitkering mag niet lager zijn dan wat vrouwen in dezelfde situatie zouden ontvangen bij een pensioenfonds op opbouwbasis.

We zijn ook geschrokken vanwege het feit dat als de pensioengerechtigde niet meer bij het pensioenfonds is aangesloten, om welke reden dan ook, het recht op het (bijzonder) partnerpensioen vervalt bij het overlijden, ook na pensionering, terwijl aan dat pensioen 10 procent is meebetaald. Ook dit vinden we onacceptabel.

3. Partnerbegrip voor ongehuwd samenwonenden

Het partnerbegrip voor ongehuwd samenwonenden wordt verschillend uitgewerkt door pensioenfondsen, waardoor het voor betrokkenen onduidelijk is of zij wel of niet bepaalde rechten hebben bij het uit elkaar gaan.

In de praktijk hebben veel pensioenuitvoerders voor samenwonenden al een partnerpensioen bij scheiding. Het kost hen immers geen geld, want ze betalen dan het opgebouwde pensioen aan twee personen uit in plaats van aan één. Alleen de voorwaarden die pensioenfondsen stellen om als partner aangemerkt te worden kunnen aanzienlijk verschillen. Zoals een minimale woontijd, op hetzelfde adres ingeschreven staan of een notarieel samenlevingscontract.

De minister wil de sociale partners en pensioenfondsen niet dwingend een bepaalde uniformering van het partnerbegrip opleggen, omdat dit een inbreuk op hun onderhandelings- en contractvrijheid zou betekenen.

4. Parttime versus fulltime werken, economische zelfstandigheid

Verschillen tussen mannen en vrouwen zijn direct zichtbaar na de opleiding

Op 22 januari 2018 verscheen een onderzoek van het SCP over jonge vrouwen en mannen op de arbeidsmarkt¹. Belangrijke conclusies in verband met samenwonenden en de wet VPS:

– Jonge vrouwen tot 25 jaar werken twee keer zo vaak parttime als jonge mannen en zien minder kans om vanuit de deeltijd baan een volledige baan te bemachtigen. Deze verschillen worden groter met de leeftijd: arbeidsduur van vrouwen neemt (verder) af naarmate er meer sprake is van gezinsvorming, terwijl het vaderschap de arbeidsduur van mannen niet of nauwelijks beïnvloedt. Deze verschillen in arbeidsduur zijn er echter ook als er geen kinderen zijn, kort na het afstuderen.

– De verschillen tussen jonge vrouwen en mannen in arbeidsduur zijn het kleinst onder hoogopgeleiden en het grootst onder laagopgeleiden. Dit komt doordat vrouwen meer in deeltijd werken naarmate het opleidingsniveau lager is; bij mannen is er geen relatie tussen opleidingsniveau en arbeidsduur.

¹ * Onderzoek SCP: 'Werken aan de start' – Jonge vrouwen en mannen op de arbeidsmarkt. Ans Merens, Freek Bucx, SCP, 22 januari 2018, 144 pagina's

Dit onderzoek is verricht op verzoek van de directie Emancipatie van het ministerie van OCW en mede gefinancierd door de Europese Unie.

- Mannen boven de dertig zijn vaker economische zelfstandig dan vrouwen. Een hoger uurloon, fulltime werken en meer promotiekansen maken dat vanaf 30-35 jaar het verschil in economische zelfstandigheid tussen vrouwen en mannen 20 tot 30 procent is. Dat blijft zo tot het pensioen en werkt ook door in de hoogte van het pensioen.
- Nog altijd beschouwen de meeste jongeren zorg voor kinderen vooral als een taak voor vrouwen en het gezinsinkomen als een taak voor mannen.
- Slechts 20 procent van de vrouwen en 10 procent van de mannen is sterk gericht op het gezin en de zorg voor de kinderen, 60 procent van de vrouwen wil graag werk en gezin combineren en 20 procent is sterk gericht op hun werk en carrière.

Dit onderzoek geeft aan dat het verschil in taakverdeling tussen samenwonen met of zonder officieel contract minimaal is. Wij vinden daarom dat samenwonenden onder de wet VPS moeten vallen.

5. Samenwonen, taakverdeling zorg - betaald werk

De minister geeft in zijn brief van 8 maart aan dat het doel van de wet VPS is om 'bescherming te bieden aan de ex-partner bij scheiding, die geen of weinig pensioen heeft opgebouwd'. Hiermee wordt bedoeld dat als in een samenwoonsituatie met een traditionele taakverdeling, de vrouw aanzienlijk minder pensioen opbouwt dan de man, terwijl zij er net zo hard voor heeft gewerkt. Daarom is wettelijk vastgelegd dat het pensioen bij scheiding verdeeld wordt.

Deze taakverdeling is over het algemeen ook aanwezig in een samenwoonsituatie, zie punt 4. Vandaar dat wij vinden dat samenwonenden ook onder de wet VPS moeten vallen.

Zie ook onze eerdere opmerkingen over samenwonen in bijlage 2a en 2b

6. Rechten van vrouwen worden steeds meer ingeperkt of niet behartigd.

Het is opvallend dat huidige wetgeving de financiële situatie en het pensioen van vrouwen verder verslechtert en dat deze onvoldoende worden behartigd onder het mom van emancipatie. Vaak zijn er kinderen bij betrokken.

Het gaat onder meer over:

- Via een aanpassing in de pensioenwet het bijzonder partnerpensioen terugbrengen tot de gehuwde periode, zie punt 3, 4 en 5.
- Een aantal pensioenfondsen werken op risicobasis. Dit betekent dat bij verandering van baan, werkloosheid, arbeidsongeschiktheid en bij scheiding opgebouwde rechten verloren gaan zoals het partnerpensioen en bijzonder partnerpensioen, zie punt 2.
- De rechten van samenwonenden worden niet gelijkgetrokken met de rechten van samenwonenden met een officieel contract, zie punt 3.
- Voorstel om de partneralimentatie te verkorten tot 5 jaar.
- De Algemene NabestaandenWet is sterk ingeperkt. Bij overlijden krijgen nog maar weinig nabestaanden een ANW-uitkering (bij kinderen onder de 12 jaar, minder inkomen dan een bepaald normbedrag).

Deze verslechtingen zijn in het voordeel van bedrijven, pensioenuitvoerders, de schatkist en de meestverdienende partner, meestal mannen.

7. Wetgeving biedt juist de mogelijkheid om de financiële achterstand van vrouwen te verbeteren.

Wetswijzigingen kunnen ook benut worden om de financiële situatie van vrouwen te verbeteren. Met name voor het pensioen is het hard nodig om een inhaalslag te maken.

Wat betreft de wet VPS is te denken aan:

- a.. Samenwonenden onder de wet VPS laten vallen als ze aan bepaalde voorwaarden voldoen. Hiervoor wettelijk een uniform partnerbegrip vastleggen. Pensioenfondsen zijn vrij om ruimere voorwaarden te stellen.
- b. Als samenwonenden alsnog hun relatie formeel vastleggen, moet bij scheiding het pensioen dat in de voorhuwelijksperiode is opgebouwd worden meegenomen.
- c. Het huidige bijzonder partnerpensioen blijft gehandhaafd.
- d. Als een pensioenfonds op risicobasis werkt, is er ook de verplichting een voorziening te treffen zodat het bijzonder partnerpensioen bij een scheiding betrokken kan worden. Deze verzekering of gereserveerd kapitaal wordt meegenomen naar een volgende werkgever. Bij werkloosheid, arbeidsongeschiktheid, overlijden en scheiding keert deze verzekering of het gereserveerde kapitaal hetzelfde bedrag uit als bij een pensioen via opbouwbasis het geval was geweest.

Tot slot

En natuurlijk, vrouwen horen zelf hun inkomen te verdienen, net zo als mannen zichzelf en hun kinderen horen te verzorgen. In werkelijkheid is een gelijke taakinvulling tussen partners nog een illusie. Wetgeving kan trachten deze ongelijkheid enigszins recht te trekken.

De overheid schept echter niet voldoende voorwaarden voor de deelname van vrouwen aan het arbeidsproces. En zolang werkgevers mannelijke inbreng belangrijker vinden dan die van vrouwen en de waarden en normen in de maatschappij niet aanzienlijk veranderen, zullen vrouwen financieel benadeeld blijven.

Wat de wetgever doet met de voorstellen in de wet VPS is de ongelijkheid vergroten in het voordeel van mannen, sociale partners, pensioenuitvoerders en de schatkist.